

Curs 7

Etica cercetării științifice

Bibliografia:

C. Balan Deontologia cercetării și publicării rezultatelor științifice. Legislația românească și europeană relevantă pentru domeniul autoratului științific. Doctoratul în școli de excelență, Universitatea Dunărea de Jos Galati, 2011); C. Diaconu. Frauda științifică, plagiatul și duplicarea publicării. Doctoratul în școli de excelență, Universitatea Dunărea de Jos Galati, 2011)

1. Dreptul de autor

Dreptul de autor **vizează** o operă (creație intelectuală) a unui/unor autor/autori, *indiferent dacă este finalizată sau în curs de finalizare* și *indiferent dacă este publică (publicată) sau nu*. **Opera de creație intelectuală (chiar în formă nefinalizată) este recunoscută și protejată, prin simplul fapt al realizării ei, independent de aducerea la cunoștința publică (art. 1, alin. 2 din Legea nr. 8/1996)**

Obiectul dreptului de autor

1. Lucrări științifice de orice tip:

- lucrări publicate sau comunicate,
- studii,
- cărți (monografii și tratate),
- manuale universitare sau școlare,
- proiecte și documentații științifice

2. Conferințe, prelegeri

3. Programe pentru calculator

4. Opere literare, dramatice, de artă (de orice tip), etc.,

5. Traduceri

Evident, în cele ce urmează ne vom referi la primele 3 categorii, cu toate că acestea nu reprezintă majoritatea operelor care sunt supuse Legii dreptului de autor.

Nu pot face obiectul dreptului de autor:

1. Teoriile, conceptele, ideile, descoperirile științifice, procedeele și metodele de funcționare, conceptele și demonstrațiile matematice, invențiile etc. – **care sunt conținute într-o operă, oricare ar fi modul de explicare sau de exprimare**
2. Textele oficiale de natură juridică, politică etc., știrile și informațiile de presă etc.

Autorii și co-autorii **au răspunderea** integrală și comună asupra rezultatelor care fac obiectul dreptului de autor

Dreptul de autor

Drepturile de autor pot fi:

- **drepturi morale,**
- **drepturi patrimoniale**

Printre **drepturile morale** se regăsesc:

1. Dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor a operei,
2. Dreptul de a decide sub ce nume va fi adusă la cunoștința publică opera (Exemple),
3. Dreptul de a pretinde respectarea integrității operei,
4. Dreptul de a retracta opera.

Drepturile morale nu pot face obiectul renunțării sau înstrăinării.

Printre **drepturile patrimoniale** se regăsesc:

1. Dreptul de a stabili modul cum se utilizează opera (comunicare, publicare)
2. Dreptul de a da acceptul pentru preluarea unor date, cu indicarea sursei (!!!), etc

Editarea unei lucrări (opere)

Editarea se face în cadrul unei **edituri**, prin intermediul unui **contract de editare**

Prin contractul de editare, **titularul dreptului de autor cedează editorului dreptul de a reproduce/tipări opera și de a o distribui, în schimbul unei retribuiții.**

Atenție ! Nu constituie contract de editare înțelegerea dintre titularul dreptului de autor și editor, prin care editorul este solicitat să reproducă – contra cost – reproducerea/tipărirea operei, eventual distribuirea acesteia.

• **Clauzele** unui contract de editare [1]:

- a) durata cesiunii
 - b) natura exclusivă sau neexclusivă a cesiunii, întinderea teritorială a cesiunii
 - c) numărul maxim și minim al exemplarelor
 - d) remunerația autorului,
 - e) numărul de exemplare rezervate autorului cu titlu gratuit
 - f) termenul pentru apariția și difuzarea exemplarelor fiecărei ediții / fiecărui tiraj
 - g) termenul de predare a originalului de către autor
 - h) procedura de control al numărului de exemplare produse de către editor.
- **Absența oricăreia dintre clauzele** prevăzute la lit. **a), b) și d)** dă dreptul părții interesate să solicite anularea contractului.
 - **Editorul** poate ceda contractul de editare **numai cu consimțământul autorului.**
 - Dacă termenul prevăzut pentru publicare operei nu este prevăzut în contract, editorul este obligat să o publice în termen de **cel mult un an** de la data acceptării acesteia.

Observații

1. La publicarea unui articol într-o revistă sau volum de lucrări, autorii **cedează editorului dreptul de a reproduce/tipări opera și de a o distribui, fără retribuiție** (dimpotrivă !)
2. **Apariția neautorizată, pe internet, a cărților piratate !**

Buna conduită în activitatea de cercetare științifică

Pentru respectarea cerințelor de bună conduită, a fost elaborat, sub autoritatea de stat pentru cercetare-dezvoltare, **Codul de etică și deontologie profesională al personalului de cercetare-dezvoltare**, având la bază **LEGEA nr. 206 din 27 mai 2004** privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, modificată și completată prin **Legea nr. 398/2006**.

Buna conduită în cercetare-dezvoltare exclude [2]:

1. *ascunderea sau înlăturarea rezultatelor nedorite;*
2. *confeccionarea de rezultate;*
3. *înlocuirea rezultatelor cu date fictive;*
4. *interpretarea deliberat distorsionată a rezultatelor și deformarea concluziilor;*
5. *plagiarea rezultatelor sau a publicațiilor altor autori;*
6. *prezentarea deliberat deformată a rezultatelor altor cercetători;*

7. *neatribuirea corectă a paternității unei lucrări;*
8. *introducerea de informații false în solicitările de granturi sau de finanțare;*
9. *nedezvăluirea conflictelor de interese;*
10. *deturnarea fondurilor de cercetare;*
11. *neînregistrarea și/sau nestocarea rezultatelor, precum și înregistrarea și/sau stocarea*
12. *eronată a rezultatelor;*
13. *lipsa de informare a echipei de cercetare, înaintea începerii proiectului, cu privire la: drepturi salariale, răspunderi, coautorat, drepturi asupra rezultatelor cercetărilor, surse de finanțare și asocieri;*
14. *lipsa de obiectivitate în evaluări și nerespectarea condițiilor de confidențialitate (exemple);*
15. *publicarea sau finanțarea repetată a acelorași rezultate ca elemente de noutate științifică (exemple).*

Frauda științifică

Există 3 forme principale de fraudare în activitatea de cercetare științifică:

1. Frauda științifică propriu-zisă,
2. Plagiatul,
3. Duplicarea publicării

Frauda științifică propriu-zisă presupune, printre altele:

- *acțiunea deliberată de confecționare și falsificare a rezultatelor cercetării științifice;*
- *falsificarea datelor privind materialele și echipamentele utilizate,*
- *interpretarea deliberat eronată a datelor, prin eliminarea unora din acestea, astfel încât să rezulte concluziile dorite de autor,*
- *atribuirea paternității false unei lucrări (exemple)*
- *atribuirea calității de autor unor persoane care nu au avut contribuții (sau invers)*

Plagiatul reprezintă însușirea frauduloasă a rezultatelor cercetării, obținute de alți autori. Aceste rezultate se pot referi la: idei, metode teoretice, metode experimentale, tehnologii etc., care sunt preluate de la alți autori și prezentate ca fiind rezultate personale.

Plagiatul se practică sub următoarele forme de bază:

1. Plagiatul direct – prin simpla copiere (eventual cu modificări minore) a rezultatelor din reviste (exemple de plagiate de tip copy-paste)
2. Plagiatul prin omiterea surselor bibliografice.

Duplicarea publicării înseamnă publicarea repetată a aceluiași rezultat. Această conduită incorectă se mai numește **auto-plagiat**

Observații:

1. Auto-plagiatul poate fi foarte subtil, prin utilizarea succesivă a unor lucrări care se diferențiază prin rezultate puțin diferite („dilatarea” artificială a lucrărilor publicate). Această situație se află la limita „gri” a conduitei corecte (exemple)
2. Uneori, auto-plagiatul este justificat de autori prin incorectitudinea organizatorilor de manifestări științifice, dar și prin practica considerată „licită” de publicarea lucrării atât în volumul conferinței, cât și într-un volum de editură sau chiar în revistă (exemple).

Metode de detectare a atitudinilor incorecte și sancțiuni

Există mijloace software de depistare a similarității (identității) textelor, de exemplu, banca de date cu acces liber - ***Deja vu***.

Există și procedee care implică tehnologia de recenzie/examinare a lucrărilor propuse pentru conferințe și reviste, dar – mai ales – pentru propunerile de proiecte (granturi).

Sancțiunile pot fi de natură ***penală*** sau ***administrativă***

Dintre sancțiunile administrative, amintim [2]:

- îndepărtarea persoanei/persoanelor din echipa de realizare a proiectului;
- retrogradare din funcție;
- suspendarea din funcție;
- concedierea;
- comunicarea rezultatelor investigației către organizații, instituții publicații etc;
- interdicția de participare la competiția de obținere a finanțării temelor de cercetare;
- interdicția de a face parte din diverse comisii (de evaluare, de acordarea de fonduri etc.);